Recapitulare: de citit înainte de evaluare

Evaluarea Unității 1 are loc la ora următoare. Totul se învață din caiet: paginile lecțiilor L01–L10 și harta unității. Fișa aceasta le strânge pe scurt, ca să le poți reciti, și îți arată cum recunoști principiul încălcat într-o situație.

1. Harta unității

Unitatea are trei blocuri: fundamentele statului democratic, principiile lui și autoritățile care îl conduc.

Blocul	Ce am învățat	Întrebarea-cheie
Fundamente (L01, L02+03, L04)	drepturile omului: naturale, universale, indivizibile, inalienabile, interdependente; fiecare drept are o responsabilitate forma de guvernământ (monarhie, republică) și regimul politic (democratic, autoritar, totalitar) Constituția: legea fundamentală; o lege care o încalcă este neconstituțională	Ce drepturi avem și cine ni le garantează? Constituția, într-un regim democratic.
Principii (L05, L06, L10)	pluralismul: mai multe partide, între care cetățenii aleg liber separarea puterilor: legislativă, executivă, judecătorească, care se controlează reciproc statul de drept: nimeni nu este mai presus de lege	Cum este împiedicat abuzul de putere? Puterea este împărțită, iar conducătorii se schimbă prin vot.
Autorități (L07, L08, L09)	Parlamentul (Camera Deputaților și Senatul) adoptă legile: constituționale, organice, ordinare Guvernul și Președintele pun în aplicare legile; administrația publică este centrală și locală instanțele judecă încălcarea legilor; judecătorii se supun numai legii	Cine face, cine aplică și cine judecă legile? Parlamentul; Guvernul și Președintele; instanțele.

→ Drepturile omului sunt garantate de Constituție, legea fundamentală a statului.

→ Separarea puterilor și pluralismul împiedică abuzul de putere: nimeni nu are toată puterea.

→ Parlamentul, Guvernul și instanțele exercită cele trei puteri ale statului și se controlează una pe alta.

→ În statul de drept, autoritățile lucrează în limitele legii, iar cetățenii le controlează prin vot, prin presa liberă și prin instanțe.

2. Ce trebuie să știi din fiecare lecție

L01 · Drepturile omului

– Drepturile omului sunt acele condiții absolut necesare pentru starea de bine a oamenilor și dezvoltarea lor în cadrul societății; se mai numesc drepturi naturale, pentru că fiecare dintre noi se naște cu ele.

– Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată la 10 decembrie 1948 de Adunarea Generală a ONU și are 30 de articole.

– Drepturile omului sunt universale, indivizibile, inalienabile și interdependente; ele sunt civile și politice sau economice, sociale și culturale.

– Drepturile nu pot exista fără responsabilități: fiecare drept al meu vine cu datoria de a respecta același drept al celorlalți.

L02+03 · Forme de guvernământ și regimuri politice

– Forma de guvernământ este modul în care este desemnat conducătorul statului: în monarhie, el deține funcția tot restul vieții; în republică, este ales pentru un mandat.

– Regimul politic este modul în care este condus statul: democratic, autoritar sau totalitar.

– România a fost monarhie între 1866 și 1947; astăzi este republică semiprezidențială, cu regim democratic. Între 1948 și 1989 a avut un regim totalitar comunist.

– Un stat are, întotdeauna, și o formă de guvernământ, și un regim politic: există monarhii democratice și republici totalitare.

L04 · Constituţia României

– Constituția este legea fundamentală a unui stat, cu o forță juridică superioară tuturor celorlalte legi; o lege care o încalcă este neconstituțională și nu mai produce efecte.

– Constituția de astăzi a fost aprobată prin referendum la 8 decembrie 1991 și revizuită în 2003; are 156 de articole, în 8 titluri.

– Valorile supreme sunt ceea ce statul garantează și protejează; principiile sunt regulile după care este organizat statul.

– Curtea Constituțională veghează ca legile să respecte Constituția; o revizuire devine definitivă numai dacă este aprobată prin referendum.

L05 · Statul democratic şi principiul pluralismului

– Pluralismul este diversitatea de opinii, valori și interese reprezentate de organizații; este o condiție și o garanție a democrației.

– Dreptul de asociere este dreptul de a constitui, de a adera sau de a refuza aderarea la o asociație: partide, sindicate, patronate, ONG-uri.

– Partidele politice participă la alegeri ca să ajungă la conducere; cele care formează Guvernul sunt de guvernământ, celelalte formează opoziția.

– Pluripartidismul este necesar democrației, dar nu este suficient: oamenii trebuie să poată alege liber între partide.

L06 · Statul democratic şi principiul separării puterilor

– Ca să nu se ajungă la abuz de putere, statul democratic împarte puterea între autorități independente unele de altele: separarea puterilor.

– Puterea legislativă o exercită Parlamentul, cea executivă — Guvernul și Președintele, cea judecătorească — instanțele.

– Puterile se controlează reciproc: votul de încredere, moțiunea de cenzură, cererea de reexaminare a unei legi, judecarea celor care guvernează.

L07 · Autoritatea legislativă; legile

– Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului și unica autoritate legiuitoare; are două Camere: Camera Deputaților și Senatul.

– Legile sunt constituționale (cu două treimi din membrii fiecărei Camere), organice (cu majoritatea membrilor fiecărei Camere) și ordinare (cu majoritatea membrilor prezenți).

– Drumul unei legi: inițiativa → dezbaterea și votul în ambele Camere → promulgarea → publicarea în Monitorul Oficial → intrarea în vigoare.

L08 · Autoritatea executivă; administraţia publică

– Puterea executivă este împărțită între Guvern și Președinte; ei pun în aplicare legile.

– Președintele este ales direct de cetățeni, pentru 5 ani, de cel mult două ori; Guvernul se formează cu votul de încredere al Parlamentului și poate fi demis prin moțiune de cenzură.

– Administrația publică este centrală și locală; autoritățile locale funcționează după principiul autonomiei locale, iar prefectul este reprezentantul Guvernului în județ.

L09 · Autoritatea judecătorească; aplicarea legilor

– Autoritatea judecătorească înfăptuiește justiția în numele legii; cuprinde instanțele, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii.

– Instanțele sunt judecătoriile, tribunalele, curțile de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție; o hotărâre poate fi atacată la o instanță superioară.

– Judecătorii sunt independenți, se supun numai legii și sunt inamovibili; persoana acuzată este considerată nevinovată până la hotărârea definitivă.

L10 · Statul de drept

– Statul de drept este un stat constituțional în care guvernanții exercită puterea în limitele legii și respectă drepturile și libertățile cetățenilor: nimeni nu este mai presus de lege.

– Principiile statului de drept: supremația Constituției, separația puterilor, independența justiției, garantarea drepturilor, egalitatea în fața legii, pluralismul și alegerile libere.

– Cetățenii controlează autoritățile prin vot, prin presa liberă și prin Avocatul Poporului; persoana vătămată de o autoritate publică se poate adresa instanței.

3. Cum judeci o situație din studiul de caz

Când citești o situație, întreabă-te: ce autoritate apare, din ce putere face parte și ce principiu al statului de drept a fost respectat sau încălcat? Tabelul din caietul lecției L10 te ajută:

Principiul	Ce înseamnă	Cine îl apără
supremația Constituției și a legii	nicio lege nu poate contrazice Constituția	Curtea Constituțională
separația și echilibrul puterilor	puterile se controlează una pe alta	Parlamentul, Guvernul și instanțele
independența justiției	judecătorii se supun numai legii	Consiliul Superior al Magistraturii
garantarea drepturilor și libertăților	drepturile din Constituție sunt apărate	instanțele, Avocatul Poporului
egalitatea în fața legii	aceleași reguli pentru toți	instanțele
pluralismul și alegerile libere	mai multe partide; conducătorii se schimbă prin vot	cetățenii, prin vot

Când scrii textul de la final, folosește toți termenii dați, fiecare cu sensul lui din caiet, și leagă propozițiile între ele: ce s-a întâmplat, ce principiu se vede, cine poate interveni și de ce contează.

Cum te pregătești

Recitește paginile de caiet ale lecțiilor L01–L10 și harta unității.

Reia fișa „Legea trotinetelor” și verifică-ți răspunsurile cu harta.

Alege o știre despre Parlament, Guvern sau o instanță și spune ce autoritate apare, din ce putere face parte și ce principiu al statului de drept se vede în ea.